

OBSERVACIÓ I AVALUACIÓ EN ELS ESPORTS DE COOPERACIÓ- OPOSICIÓ: A LA RECERCA DELS ASPECTES DISTINTIUS

Gerard Lasiera Aguilà,
Professor titular de Fonaments Tàctics, INEFC-Lleida,
Professor d'Handbol, INEFC-Lleida.
Patricia Escudero Pereira,
Llicenciada en Educació Física, Mestratge en Handbol.

Resum

Aquesta proposta d'avaluació dels elements específics en esports de cooperació-oposició ofereix dues línies directrius bàsiques d'investigació.

L'observació de la decisió estratègica permetrà (1) determinar si és possible observar les conductes de decisió, d'acord amb la realitat del joc, (2) registrar esdeveniments que valorin la disposició tàctico-estratègica del jugador en funció de la varietat de la seva presa de decisions, (3) distingir nivells diferents en observació del joc: conductes de decisió, accions de joc i modalitats tècniques d'execució.

L'avaluació del nivell tàctico-estratègic del jugador, per la seva banda, permetrà relacionar uns trets pertinents

amb nivells de joc jerarquitzats per a cadascun dels jugadors analitzats.

Paraules clau: acció motriu, conducta motriu, decisió estratègica, esports de cooperació-oposició, escala descriptiva, especificitat, avaluació, instruments de mesura, modalitats tècniques d'execució, nivells de joc, observació, paràmetres de joc, trets descriptors, registre d'esdeveniments, resultat de l'execució, rols estratègics, subrols estratègics.

Introducció

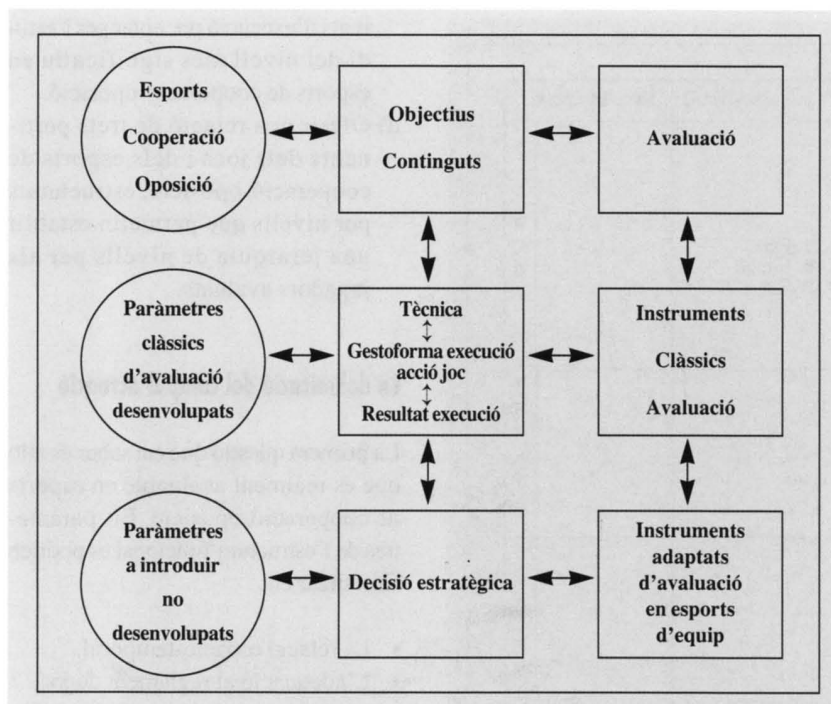
És relativament fàcil apreciar, quan els especialistes aprofundeixen en el tema

de l'avaluació dels esports de cooperació-oposició, que hi ha un denominador comú, caracteritzat per emfasitzar la dificultat d'establir mitjans i mètodes d'investigació que es puguin ajustar a les qualitats exigibles als instruments de mesura, és a dir: validesa, fiabilitat, objectivitat, normalització i estandardització (Blázquez, 1990).

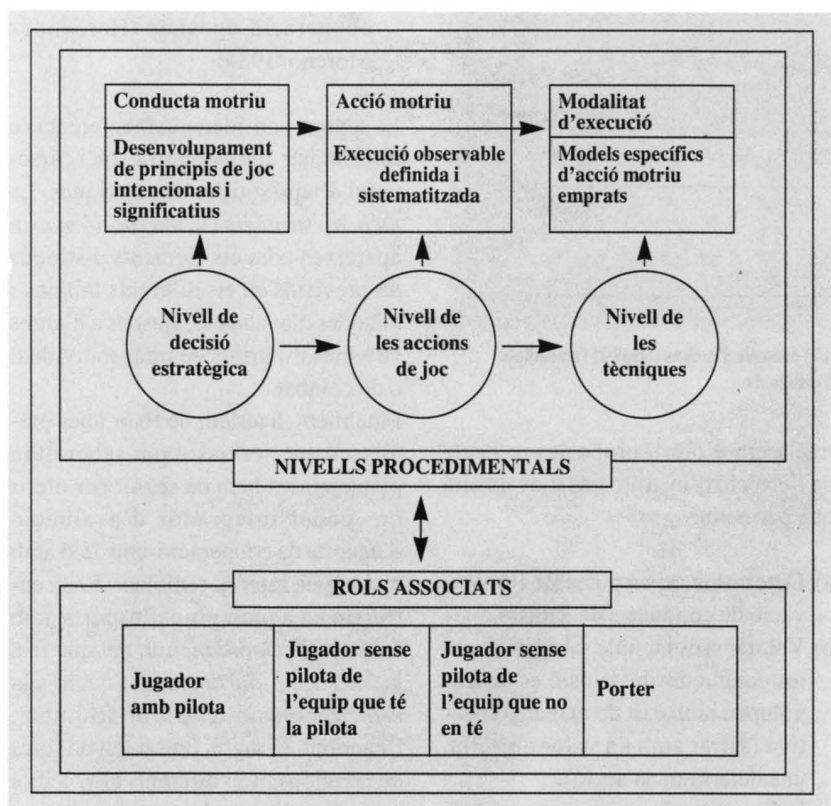
A partir, en alguns casos, del dubte, en altres fins i tot de la indeterminació i indefinició, alguns autors s'atreveixen a proposar models d'observació i avaluació, amb més o menys rigor científic, però sempre amb propostes diferents, fonamentades en objectes d'estudi diferents, fet que comporta un desenvolupament de mitjans, mètodes i instruments operatius, que difícilment tenen nexes d'unió entre si.

És possible que el problema sigui el fet que en l'estudi de les pràctiques de cooperació-oposició no n'hi hagi prou de donar constància de la validesa, en els instruments de valoració utilitzats. Dit d'una altra manera, informar d'aspectes vinculats amb la pràctica no dóna una informació completa, ja que en esports de cooperació-oposició apareixen moltes variables a analitzar i a més existeix una certa tendència a sobrevalorar alguns aspectes obviant-ne d'altres que no per ser més difícils d'observar són menys importants i representatius. La nostra proposta se centra en la consideració que tot instrument de mesura aplicable al sistema dels esports d'equip a més de ser vàlid ha de ser específic. El criteri d'especificitat pot ajudar a obtenir instruments d'avalua-

Quadre 1. La relació dels objectius i continguts d'ensenyament amb els paràmetres a avaluar en esports de cooperació/oposició

Quadre 2. Els tres nivells d'observació en l'anàlisi dels esports de cooperació/oposició

ció que no únicament "serveixin" per analitzar aspectes vinculats amb els esports d'equip, sinó que a més facin un tractament centrat en aquells paràmetres caracterials i distintius d'aquestes pràctiques respecte dels esports individuals i de combat.

No considerem, per tant, adaptar instruments i trets d'avaluació presos d'un altre tipus de pràctiques, en què mai no apareix una concordança espàcio-temporal de situacions simultànies de cooperació i oposició. Així doncs, realitzar una anàlisi dels elements tècnics que utilitza un jugador de futbol, probablement, no aportarà diferències quant als paràmetres d'estudi ni a la metodologia d'investigació, respecte de l'aplicació de la mateixa anàlisi, realitzat a un atleta o a un gimnasta. Podríem dir el mateix de moltes altres variables clàssiques d'avaluació que per la seva aplicabilitat fàcil i contrastada es fan servir de manera indiscriminada com a forma d'avaluació de qualsevol pràctica esportiva, sense atendre les seves característiques diferencials.

L'acció tàctica és un mecanisme complex de percepció-decisió-execució, que requereix un procés de desenvolupament no únicament constatable en el temps d'execució motriu, i encara menys en el moment d'apreciació del resultat de l'acció, com ja va indicar fa molt de temps Mahlo (1981). El factor execució motriu no és específic dels esports de cooperació-oposició, ni des de la perspectiva de les modalitats d'execució, ni des de la verificació de l'èxit o del resultat d'aquesta execució, ja que això no explica el procés de decisió estratègica, la presa de decisions del jugador a partir del tractament de la informació del context en una situació real de joc.

En aquest darrer punt, cal destacar que l'èxit en l'execució no és fàcilment avaluable en esports de cooperació-oposició. La consecució d'un gol no pot ser considerar com l'únic registre

Conductes. Nivell 1	Accions. Nivell 2	Tècniques Nivell 3	Reg. Temporal	
1/ Treu 2/ Evita adv. 3/ Finalitza 4/ Dóna continuï. 5/ Amplia e. 6/ Ocupa espai 7/ Protegeix p. 8/ Transició 9/ Alenteix 10/ Controla pil.	Bota 3 seg. pos. Passada darrera	B. Baix B. Unitari B. Alt		J C B
1/ Enganya 2/ Orientació p. 3/ Ocupa e. 4/ Amplia cos 5/ Amplia desplaç. 6/ Transició 7/ Espera				J S B E T B
1/ Enganya 2/ Marca línia passada 3/ Marca línia tir 4/ Recup. pilota 5/ Controla opon. 6/ Col.labora 7/ Transició 8/ Espera 9/ Lluita op. esp. 10/ Deté joc				J S B E N T B
1/ Orienta 2/ Enganya cos 3/ Enganya sit. 4/ Frena pil. 5/ Recupera pil. 6/ Alenteix 7/ Surt 8/ Inicia atac. 9/ Finalitza atac. 10/ Col.labora				P O R T E R

↑
NIVELL DESENVOLUPAT

Quadre 3. Llistat de conductes decisió a observar (nivell 1) exemple d'accions (nivell 2) i modalitats d'execució (nivell 3) resultants

que validi l'èxit d'una acció de joc. Un equip en possessió de la pilota durant la majoria del temps de partit i creant situacions clares de gol pot perdre per un error propi el partit a partir d'un únic contraatac efectuat per l'equip rival (Dufour, 1990). Evidentment, no seria correcte prendre com a referència aquesta acció puntual culminada en gol per valorar la riquesa i els nivells tàctics desenvolupats durant el partit. A partir de les premisses exposades

tractarem d'oferir propostes respecte de l'elecció d'instruments d'avaluació que permetin:

- Determinar si és possible l'observació de conductes de decisió.
- Valorar si és factible saber si aquestes conductes de decisió es desenvolupen amb èxit de manera objectiva (xifrar amb un valor objectiu, una determinada acció).
- Diferenciar els conceptes: conductes de decisió, accions de joc i moda-

litats d'execució per optar per l'estudi del nivell més significatiu en esports de cooperació-oposició.

- Oferir una relació de trets pertinents dels jocs i dels esports de cooperació-oposició, estructurats per nivells que permetin establir una jerarquia de nivells per als jugadors avaluats.

La delimitació del camp d'actuació

La primera qüestió que cal saber és allò que és realment avaluable en esports de cooperació-oposició. Els paràmetres de l'estructura-funcional es podrien sintetitzar en:

- La relació espàcio-temporal.
- L'adequació al reglament de joc.
- La tècnica o modalitat d'execució.
- El requeriment energètic.
- La conducta tàctico-estratègica.
- Les formes d'interacció motriu de cooperació-oposició (Hernández Moreno, 1984).

La segona consideració fa referència a discriminar què és significatiu i característic d'aquest tipus de pràctiques. La *tàctica-estratègia* i la *interacció motriu* apareixen com els elements distintius no previstos en els diferents mitjans i mètodes d'avaluació, ajustats a d'altres sistemes esportius de tipus individual o de combat.

Finalment, hauríem de fixar unes premisses que servissin per saber quin plantejament hem de seguir per oferir un model integrador d'avaluació d'esports de cooperació-oposició amb una lògica interna semblant. Ens centrarem en aquell grup d'esports amb caràcter de *simultaneïtat*, pel que fa a la *interacció-participació* i quant a la *relació espàcio-temporal*. El futbol, l'handbol, el rugbi, presenten un tipus de relacions molt diferents al voleibol o a la modalitat de dobles en tennis, per exemple.

ROLS	Conductes motrius	Accions motrius (nivell 2) exemples	Resultat altres esdevenim.	Tècniques (nivell 3)	Anàlisi moviment
JUGADOR AMB PILOTA	1- Treu	Passa/llança/contacta/adapta/maneja/copeja... la pilota		Treu de banda amb les dues mans	
	2- Evita/supera adversari	Canvia direcció/ canvia ritme / finta cos/finta passada/ finta llançament/bota		Finta doble	
	3- Finalitza	Llança/xuta/remata		Cop de cap	
	4- Dóna continuïtat	Passa		Passa en salt	
	5- Amplia espais	Bota/condueix/canvia direcció Atreu oponent/ Recupera lloc específic		Condueix amb empenya interior	
	6- Ocupa espais	Cicle passos/bota/condueix/ verticalitza/progressa/penetra/ envaeix lloc		Bot vertical oblicu	
	7- Protegeix la pilota	Maneja pilota/bota/condueix/ canvia orientació cos/ canvia mà/protegeix amb el cos		Bot baix de protecció	
	8- Transició/ avanç	Bota/condueix		Conducció empenya exterior	
	9- Alenteix/ deté el joc	Bota/condueix/aturada/ egota temps possessió/passa/ provoca falta		Trepitja la pilota	
	10- Controla pilota	Adapta/maneja/amortigua/ para/controla/ recepciona/palmeja		Recepció intermèdia	

Quadre 4a. La relació de conductes i habilitats (nivells) amb les situacions individuals de joc (rols)

El primer pas en l'avaluació d'esports de cooperació-oposició: conèixer què passa. L'observació de les decisions estratègiques i els instruments de valoració

Les observacions de les decisions estratègiques

Per aconseguir el registre de comportaments observables, intencionals i significatius des de la perspectiva de la decisió estratègica és necessari abstruir l'estudi de la presa de decisions de la resta de paràmetres de l'estructura-funcional i de la lògica del joc per poder verificar o refutar la possibilitat d'efectuar aquesta anàlisi específica. Les conductes motrius seran definides i analitzades pels seus trets d'intencionalitat i significació, obviant com ja hem indicat aspectes no inherents a aquestes que en realitat només són manifestacions conseqüents de la seva aparició:

1. Aquest seria el cas de l'èxit o el fracàs en el resultat d'una presa de decisions,

ja que moltes vegades l'èxit o el fracàs d'una acció no depèn únicament del seu responsable, sinó també de l'error de l'adversari. Això no és fàcil de discernir atenent els plantejaments interactius sorgits de la teoria de la transferència fenomen-estructural (Bonnet, 1988).

2. Així mateix, les accions de joc aïllades, registrades anecdòticament, no es poden xifrar amb un valor objectiu, ja que la seva intencionalitat requereix informació secundària referent al context de joc. Una passada pot desplegar diverses intencions de joc: posar la pilota en joc, donar continuïtat, alenar, perdre temps, etc. "Una passada enrere pot ser una acció genial o una pèrdua ridícula de temps" (Dufour, 1990).

3. D'altra banda, un registre de les accions tècnico-tàctiques ens portaria a un nivell d'anàlisi disgregador de les pràctiques esportives. Les tècniques o modalitats d'execució, convé recordar, són elements que condueixen a la diferenciació entre pràctiques esportives.

ROLS	Conductes motrius	Accions motrius (nivell 2) exemples	Resultat altres esdevenim.	Tècniques (nivell 3)	Anàlisi moviment
JUGADOR SENSE PILOTA	1- Enganya	Es desmarca sense pilota/canvia direcció/ canvia ritme		Desmarcatge sense pilota zona exterior	
	2- S'orienta en funció de la pilota	Es desmarca/s'orienta/es disposa a rebre/demana pilota/rebota		Agafa posició de rebot	
	3- Ocupa espai	Progressa/es desplaça/canvia direcció/canvia ritme/surt de blocatge/ punt de suport		Sortida de blocatge diagonal	
	4- Amplia espai amb cos	Blocatge/circulació/ recuperació lloc específic		Blocatge directe lateral	
	5- Amplia espai amb desplaçament	Esclarament/circulació/ recuperació lloc específic		Cursa d'espallla	
	6- Transició/ avanç	Es desplaça/canvia direcció/ canvia ritme		Cursa frontal amb canvi de direcció	
	7- En espera	Estàtic/en posició bàsica manté lloc específic		Posició bàsica ofensiva (BM.)	

Quadre 4b. La relació de conductes, accions i habilitats (nivells) amb les situacions individuals (rols)

Objectius pretesos

1. Constatar la validesa i l'ajustament a la realitat del joc de les conductes específiques observades.
2. Aconseguir un registre d'esdeveniments (registre del comportament predefinit cada vegada que aquest apareix; Blázquez, 1990), que permeti valorar la disposició tàctico-estratègica del jugador en funció de la varietat en la presa de decisions.
3. Finalment, dissenyar un instrument capaç d'abastar l'essència de la conducta de decisió, dels paràmetres que la condicionen. Amb això aconseguiríem una nova visió que completaria —substituiria?— la perillosa associació de l'estudi dels esports d'equip, únicament en funció de la tècnica i del resultat de l'acció. Fins i tot constatant la possibilitat de poder observar conductes de decisió seria viable modificar els objectes i continguts d'ensenyament per adaptar-los a l'avaluació d'allò que realment succeeix en situació de joc (vegeu quadre 1)

La metodologia d'observació

Característiques de l'instrument d'observació de registre d'esdeveniments

1. L'observació s'ha de fer en situació de joc real o de joc reduït (observació

ROL S	Conductes motrius	Accions motrius (nivell 2) exemples	Resultat altres esdevenim.	Tècniques (nivell 3)	Anàlisi moviment
JUGADOR SENSE PILOTA DE L'EQUIP QUE NO ENTE	1- Enganya	Finta sortida/juga amb distància de l'oponent/provoca error o falta atacant		Se situa davant l'atacant	
	2- Marca línia passada	Es desplaça/dissuadeix/Intercepta		Intercepta amb dues mans en salt	
	3- Marca línia tir	Es desplaça/bloca/tapona rebutja/aïlla/desvia		Blocatge amb dues mans	
	4- Recupera pilota	Desposseeix/rebota/salt entre dos		Rebot defensiu amb dues mans	
	5- Controla oponent	Contacte oponent amb pilota/contacte oponent sense pilota/control visual/asetja		Placatge	
	6- Col.labora	Ajuda/cobertura/dobla coordina amb porter/canvia oponent		Contacte corporal oponent no directe	
	7- En espera	Estàtic/en posició bàsica/manté lloc específic		Posició bàsica defensiva	
	8- Transició/retrocés	Es desplaça/canvi direcció canvi ritme		Cursa d'espallles	
	9- Lluita per ocupar espai	Es desplaça/s'anticipa/canvia direc./can. ritme/contacte corporal		Xoc en l'aire	
	10- Deté el joc	Fa falta intencionadament		Agafa l'oponent (BK)	

Quadre 4c. La relació de conductes, accions i habilitats (nivells) amb les situacions individuals de joc (rols)

ROL S	Conductes motrius (nivell 1)	Accions motrius (nivell 2) exemples	Resultat altres esdevenim.	Tècniques (nivell 3)	Anàlisi moviment
PORTER	1- S'orienta	Es desplaça/canvia orientació cos		Es desplaça en semicercle	
	2- Enganya amb el cos	Finta amb gestos corporals		Posició amb braços caiguts	
	3- Enganya amb situació	Finta amb la utilització de l'esp. sortides/retrocossos/Provoca llanç. a zona deter.		Cobreix angle curt	
	4- Frena pilota	Desvia/aïlla/amortigua/para/bloca		Palometa	
	5- Recupera/controla pilota	Maneja/adapta/condueix bota/es desplaça		Adaptació amb les dues mans	
	6- Alenteix	Maneja/condueix bota/es desplaça		Condueix pilota amb el peu	
	7- Surt de l'àrea	Es desplaça sense pilota fora de l'àrea		Cursa frontal	
	8- Inicia atac	Passa/xuta/treu de porteria		Passa en armat clàssic	
	9- Finalitza atac	Llança/xuta/treu de porteria		Llança en recolzament	
	10- Col.labora	Organitza la defensa/cobreix angle no cobert		Situa barrera	

Quadre 4d. La relació de conductes, accions i habilitats (nivells) amb les situacions individuals de joc (rols)

“in vivo”). Un altre tipus de situacions adaptades i artificials redueixen la incertesa i les possibilitats d'actuació d'un jugador (Guille, 1986).

D'altres autors aconsellen, també, aquest tipus d'observació destacant-ne els seus avantatges. Blázquez (1990) indica que les fitxes d'observació s'han de construir d'acord amb els objectius i els criteris que formen la lògica del comportament estratègic i, per tant, s'han d'acostar al màxim a les situacions de joc real.

En la mateixa línia, Brau-Antony (1989) incideix en la necessitat de fer coincidir dos plantejaments lògics:

- El funcionament del jugador amb el seu propi sistema de tractament de la informació.
- La lògica interna dels Jocs Esportius Col.lectius.

Riera (1989) planteja l'avaluació de l'aprenentatge no només des de la perspectiva de l'eficàcia, sinó també a par-

tir de la possibilitat d'avaluar-ne les reaccions: “els principals paràmetres per avaluar les relacions (...) se centren en el registre dels paràmetres cinemàtics, és a dir, en l'adequació dels seus moviments a les condicions de l'entorn”.

Crevoisier (1984) rebutja les situacions adaptades de 1x1, perquè són poc definitòries en l'explotació de les decisions estratègiques i defensa situacions d'un mínim de 2x2 (situacions reduïdes), ja que permeten multiplicar el nombre de contactes amb la pilota, ressaltar els principis bàsics i facilitar la percepció de situacions de joc.

2. Utilitzem una observació indirecta mitjançant anàlisis de vídeo amb registre quantitatiu i continu. Això permet una major fiabilitat dels registres.

3. Es realitzen observacions individuals de les conductes de presa de decisions amb registre temporal. Distingim les conductes que són realitzades en possessió de la pilota, aquelles que es protagonitzen sent company del portador

de la pilota i les executades quan s'és membre de l'equip sense pilota. El porter necessita, al seu torn, una anàlisi específica. El registre temporal permet:

- Valorar la seqüència de presa de decisions dutes a terme per un jugador.
- Valorar les possibles interaccions entre els jugadors que col.laboren i els que s'hi oposen.

Gràcies a la referència temporal és possible correlacionar situacions de 1x1, com també integrar la coordinació col.lectiva de la cooperació, pel sumatori de les actuacions individuals dels jugadors d'un mateix equip. Cal dir que l'anàlisi de l'equip (sistemes), com també el de les combinacions tàctiques col.lectives poden ser explicades pel sumatori de coordinacions en espai i temps d'un nombre x de jugadors.

4. Tractarem d'integrar models aplicables a les pràctiques esportives acor-

dades amb anterioritat. Els paràmetres d'estudi se centraran en la relació de conductes tàctico-estratègiques, establertes en el marc d'unes determinades manifestacions o possibilitats d'interacció motriu (cooperació i oposició simultànies).

La resta de paràmetres de l'estructura —funcional— adquireixen dos trets inapropiats per desenvolupar models integradors vàlids:

- Incideixen en caràcters diferencials entre pràctiques esportives.
- Depenen en gran mesura del reglament utilitzat per l'esport analitzat.

5. Quant a l'entrenament dels observadors seria necessari la participació de tres, un per a cada un dels rols. Cada un d'ells ha de dominar la categorització de subfuncions inscrites en el rol observat. Seria, a més, recomanable la presència d'un observador-coordinador, que tingués com a funció la notificació o l'avís de cada canvi de rol (representat per una lletra), com també del temps en què es produeix, perquè l'observador del rol que canvia, i el del nou rol que adopta el jugador sotmès a anàlisi, puguin anotar-ho en els respectius fulls de registre.

Els nivells d'observació: el llistat de conductes de decisió (subrols) a observar per a un jugador en situació de joc 1. Els nivells.

És possible, continuant amb estudis realitzats (Lasierra, 1993), distingir tres nivells d'aproximació a l'anàlisi de les accions de joc:

- a) Nivell de les conductes de decisió: registre de les decisions que prenen els jugadors amb caràcter intencional i significatiu (subfuncions motrius).

b) Nivell de les accions de joc: registre de les accions executades, observables per l'analista i susceptibles de ser sistematitzades per a cada un dels esports de cooperació-oposició (accions tècnico-tàctiques de joc).

c) Nivell de les tècniques o habilitats: registre dels gestos que escull el jugador per solucionar una situació determinada (modalitats o tècniques d'execució) (vegeu quadres 2, 3 i 4a, 4b, 4c, 4d).

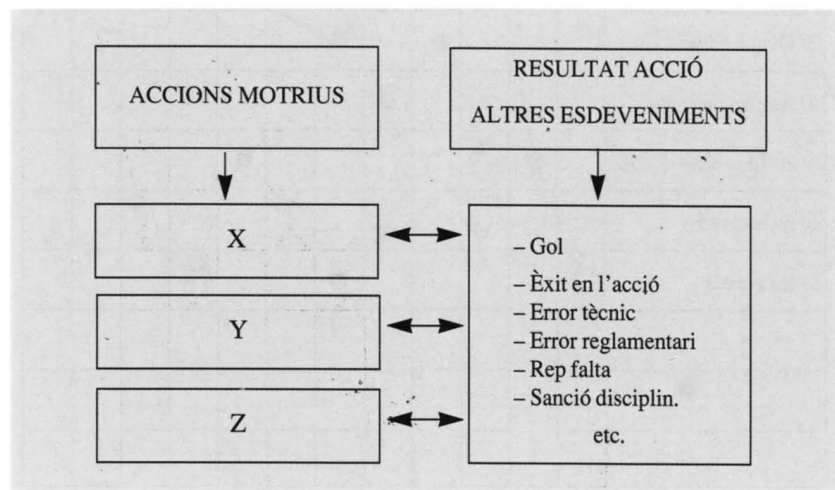
2. Els objectes d'estudi segons nivells.

Nivell 1: Es realitza un estudi de les decisions estratègiques d'un jugador, amb independència del resultat, en el qual es valora la varietat de recursos que un jugador és capaç d'aplicar en el context de joc.

Aquest nivell respecta un desenvolupament conceptual aplicable a la pràctica totalitat dels esports d'equip.

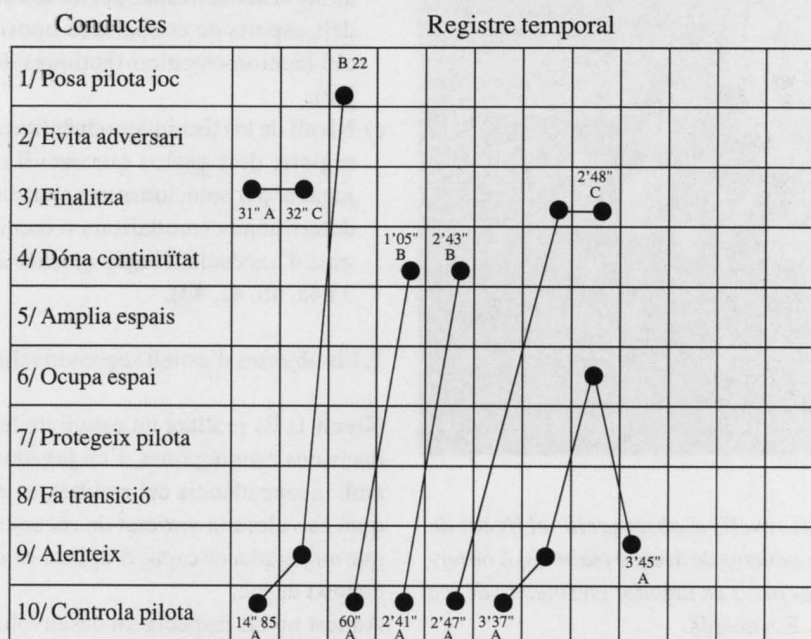
El llistat de conductes (subrols) obeeix a una categorització ja proposada (Lasierra, 1991).

Hi ha conductes diferencials en funció de quatre rols o situacions de joc a les quals un jugador pot ser adscrit (jugador amb pilota, jugador sense pilota de

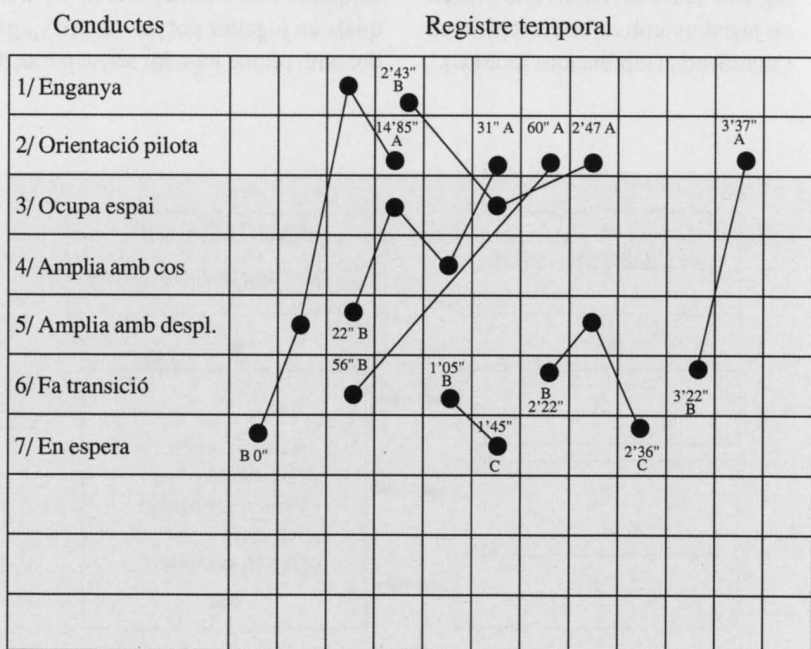
Quadre 5. El registre d'esdeveniments en l'anàlisi de les accions de joc

Handbol. Aleix Franch (Espanya-Egipte) JJO Barcelona-92

Quadre 6. Full d'observació 1. Llistat conductes de decisió. Jugador amb pilota (A)

Handbol. Aleix Franch (Espanya-Egipte) JJO Barcelona-92

Quadre 7. Full d'observació 2. Llistat de conductes de decisió. Jugador sense pilota equip que té la pilota (B)

l'equip que té la pilota, jugador sense pilota de l'equip que no té la pilota, porter) (Hernández, 1987).

Les conductes motrius escollides són susceptibles de modificació, donat el caràcter d'aproximació successiva als termes utilitzats per l'actual disparitat de criteris referents a la delimitació exacta de la situació del subrol o subfunció.

Nivell 2: S'anoten diferents propostes d'accions motrius que s'han de considerar com a exemples representatius, en les quals es distingeix la pràctica esportiva considerada.

Com es pot observar en alguns casos, una mateixa acció motriu pot ser utilitzada pel jugador per al desenvolupament de diverses decisions estratègiques.

En estudis centrats en aquest nivell és aconsellable realitzar una anàlisi de l'èxit o del resultat de l'acció (relació de l'acció amb el resultat d'aquesta). Nivell d'anàlisi tàctico-resultant de l'acció.

Així mateix, per obtenir una seqüència d'accions de joc seria interessant el registre d'esdeveniments, que malgrat no ser considerats accions, reforcen i contextualitzen el resultat d'aquestes accions (vegeu quadre 5).

Nivell 3: En estudis que fan referència a aquest nivell, tractaríem de categoritzar les accions motrius en funció de la gestoforma específica de cada esport, assignant una modalitat determinada d'execució a cada acció, i utilitzant l'accepció terminològica exacta de l'esport objecte de la investigació.

També seria interessant realitzar una descripció i una anàlisi del moviment des del punt de vista de la pròpia execució, sense considerar-ne el resultat (relació habilitat tècnica-execució). El resultat no és considerat des d'aquesta perspectiva tècnica, ja que té més significació en la perspectiva tàctica, en la qual es relaciona l'acció amb el context de joc (Nivell 2).

Handbol. Aleix Franch (Espanya-Egipte) JJOO Barcelona-92

Conductes	Registre temporal									
1/ Enganya oponent										
2/ Se situa línia pass.							2'41" A			
3/ Se situa línia tir										
4/ Recuperació pilota										
5/ Col.labora										
6/ Fa transició	32" C			1'45" C		2'45" C	2'36" C	2'49" C	3'45" C	
7/ En espera			56" B						3'22" B	
8/ Lluita ocupar esp.						2'22" B				
9/ Controla oponent										
10/ Atura el joc										4'30"

Quadre 8. Full d'observació 3. Llistat de conductes de decisió. Jugador sense pilota equip que no té la pilota (C)

Handbol. Aleix Franch (Espanya-Egipte) JJOO Barcelona-92

[illegible]

Quadre 9. Full d'observació 4. Llistat de conductes de decisió. Porter (D)

L'aplicació pràctica: un exemple d'observació i registre

Com a exemple proposem vuit plantilles d'observació (vegeu quadres 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 i 13).

El segon pas en l'avaluació d'esports de cooperació-oposició: l'avaluació del nivell tàctic-estratègic del jugador

L'establiment de nivells de joc

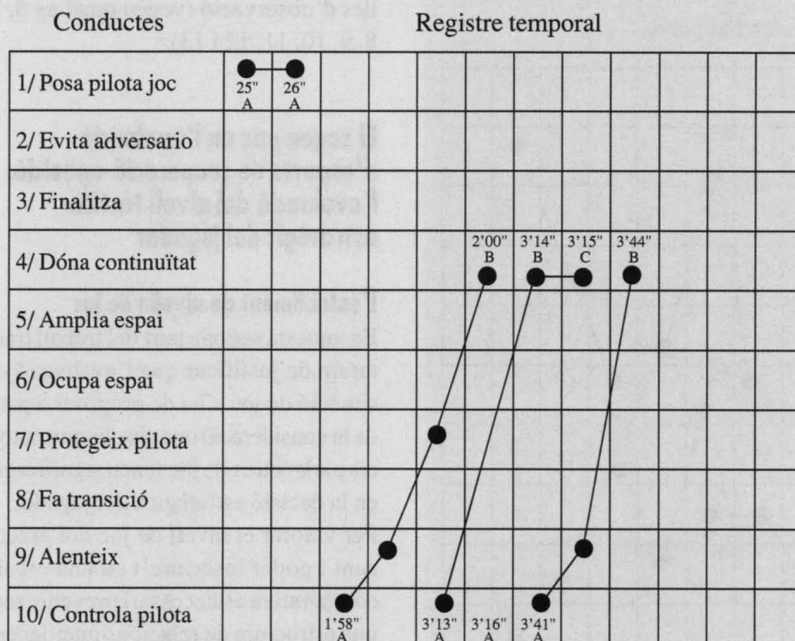
En aquesta segona part del treball tractarem de justificar que l'avaluació en situació de joc s'ha de proposar a partir de la consideració que absolutament tots els paràmetres de joc tenen significació en la decisió estratègica del jugador. Per valorar el nivell de joc del practicant i poder inscriure'l en una escala comparativa és necessari preveure tota una estructura de relacions interdependents. D'aquesta manera no podem realitzar, com es va fer en la primera part, un estudi asèptic dels factors aplicats en el joc, sinó que hem d'integrar l'actuació del jugador en funció de:

- Els diferents paràmetres de joc (relació espàcio-temporal d'habilitat, capacitat de desenvolupament dels principis i les intencions de joc, nivell d'interacció, adaptació reglamentària, etc.).
- Les diferents situacions plantejades (els quatre rols indicats anteriorment).

Objectius que es pretenen

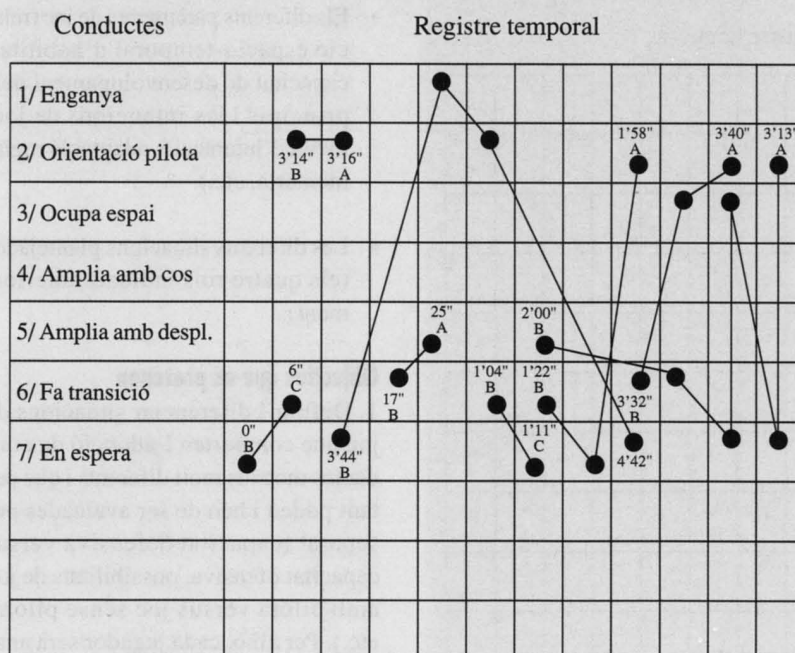
1. Definir i diferenciar situacions de joc que comporten l'adopció de conductes motrius molt diferents i que per tant poden i han de ser avaluades per separat (capacitat defensiva versus capacitat ofensiva, possibilitats de joc amb pilota versus joc sense pilota, etc.). Per això, cada jugador serà analitzat considerant les quatre situacions possibles de joc, concretades en qua-

Futbol. Ronald Koeman (Barcelona-Sao Paulo) Teresa Herrera-92

Quadre 10. Full d'observació 1. Llistat de conductes de decisió. Jugador amb pilota (A)

Futbol. Ronald Koeman (Barcelona-Sao Paulo) Teresa Herrera-92

Quadre 11. Full d'observació 2. Llistat de conductes de decisió. Jugador sense pilota equip que té la pilota (B)

tre rols estratègics (Hernández Moreno, 1987).

2. Proposar una jerarquia de nivells de formació amb la coherència suficient com per permetre'ns avaluar i esbrinar el grau de desenvolupament d'un jugador, sigui quin sigui el seu nivell de formació. Partim de treballs realitzats sobre el tema (Lasierra, 1991).

3. Utilitzar uns trets que consideren la relació existent entre les possibilitats de l'individu en situacions de joc i la totalitat dels paràmetres que determinen l'estructura funcional, en esports de cooperació-oposició (Hernández Moreno, 1984)— (vegeu el quadre 14).

4. Com a conseqüència de l'objectiu anterior, rebutjar la utilització predominant d'algun dels trets obviant la resta, per oferir una informació parcial i incompleta de la lògica interna del joc o de l'esport analitzat.

5. Dissenyar una *escala de classificació o puntuació de tipus descriptiu*, en la qual estiguin reflectits: els recursos del jugador (procediment), el nivell conceptual (conceptes), el nivell d'integració social (fets, valors i normes).

La metodologia d'observació mitjançant escales descriptives

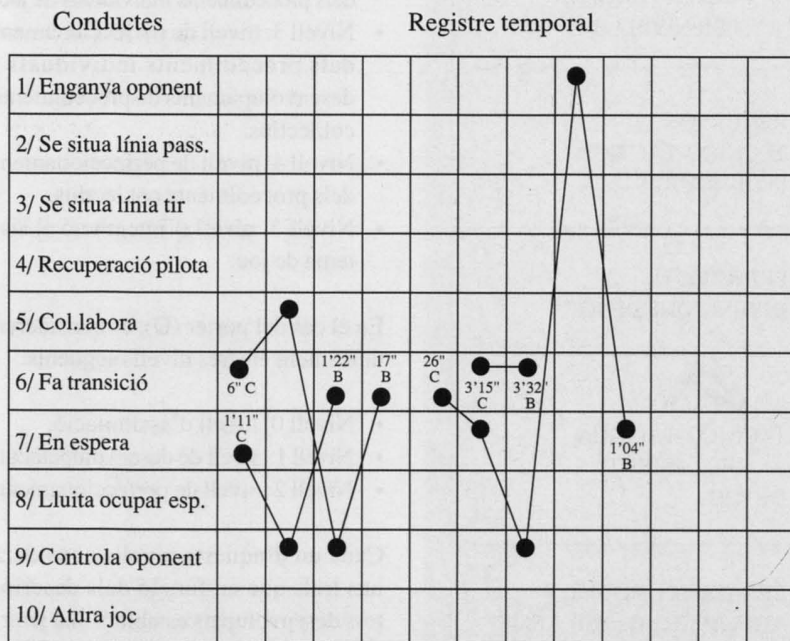
Característiques de l'instrument d'avaluació: les escales descriptives

Les escales descriptives són breus descripcions en forma molt concisa i exacta del tret observat. El professor assenyalava la posició de l'alumne en relació amb el grau de desenvolupament del comportament o de la característica buscada" (Blázquez, 1990).

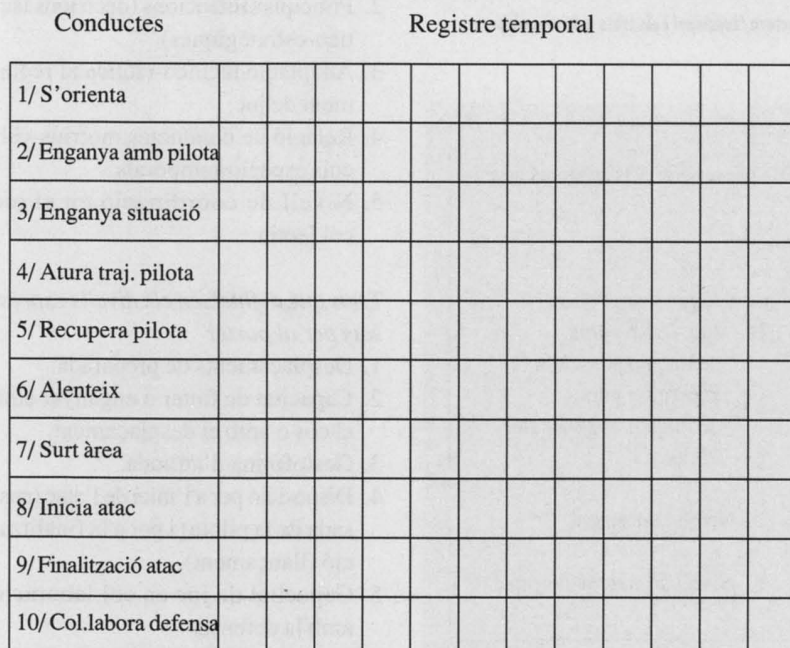
Aquest instrument d'avaluació ofereix una sèrie d'avantatges que aconsellen la seva utilització en el marc de la investigació dels esports d'equip:

- No afecta ni modifica l'activitat observada, a partir de la qual es valora el nivell del jugador, la seva motricitat intel·ligent (González, 1992).

Futbol. Ronald Koeman (Barcelona-Sao Paulo) Teresa Herrera-92

Quadre 12. Full d'observació 3. Llistat de conductes de decisió. Jugador sense pilota equip que no té la pilota (C)

Quadre 13. Full d'observació 4. Llistat de conductes de decisió. Porter (D)

- Permet assumir el control de tots els nivells, des de la iniciació al perfeccionament esportiu.
- Evita, per la delimitació dels trets, que l'observador assigni un significat personal a la seva avaluació (Blázquez, 1990).
- Supera l'operativitat d'altres instruments d'avaluació com les llistes de control, perquè permet de manera simultània l'anotació o el registre de conductes, la valoració i l'emissió de judicis sobre aquestes (Blázquez, 1990).
- Permet, pel seu caràcter flexible, una certa subjectivitat que ben interpretada comporta la utilització més operativa per part de l'educador-entrenador.

La complexitat i els inconvenients derivats de la seva elaboració deriven bàsicament dels aspectes següents:

- Cal establir una descripció molt concreta dels trets i les conductes (això representarà un dels nostres esforços bàsics).
- Alhora aquesta descripció ha de ser ajustada a la realitat del joc (d'aquí que ens plantejem la seva utilització a partir de l'observació indirecta mitjançant el vídeo, de situacions de joc real).
- No poden, en una anàlisi tan genèrica, concretar-se accions de joc particulars. Aquest nivell de generalització beneficia una visió total i més significativa d'allò que passa.

El procés de determinació de trets i nivells per a l'elaboració de les Escalas Descriptives

En l'escala es considera una avaluació per separat dels aspectes que especifica el quadre 15.

Alhora, presenta sis nivells de perfeccionament que consideren:

- Nivell 0: nivell d'experimentació.

PARÀMETRES ESTRUCTURA FUNCIONAL	↔	TRETS A DESENVOLUPAR PER NIVELLS
TÈCNICA (HABILITAT)	↔	RECURSOS TÈCNICO-TÀCTICS INDIVIDUALS
ESTRATÈGIA	↔	PRINCIPIS I INTENCIONS DE JOC
REGLAMENT	↔	ADAPTACIÓ TÈCNICO-TÀCTICA AL REGLAMENT DE JOC
REL. ESPAI-TEMPS	↔	RELACIÓ CONDUCT. I ACC. AMB CAL. ESP. TEMP.
INTERACCIÓ MOTRIU	↔	COORDINACIÓ EN JOC COL·LECTIU

Quadre 14. La concordança entre els paràmetres de l'estructura/funcional i els trets a desenvolupar

En l'escala descriptiva es considera una avaluació per separat dels següents aspectes:

* Procediments 1er nivell de desenvolupament de les conductes motrius del:

- A.- Jugador amb pilota
- B.- Jug. sense pilota de l'equip posseïdor
- C.- Jug. sense pilota de l'equip no posseïdor
- D.- Porter

* Conceptes 2.- Nivell conceptual

* Valors i normes 3.- Nivell d'integració grupal

Quadre 15. El procés de determinació de trets i nivells per a l'elaboració de les Escales Descriptives

- Nivell 1: nivell de coneixement dels principis de joc.
- Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals de joc.
- Nivell 3: nivell de perfeccionament dels procediments individuals i desenvolupaments de procediments col·lectius.
- Nivell 4: nivell de perfeccionament dels procediments col·lectius.
- Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc.

En el cas del porter (D), es consideren únicament els tres nivells següents:

- Nivell 0: nivell d'assimilació.
- Nivell 1: nivell de desenvolupament.
- Nivell 2: nivell de perfeccionament.

Cada un d'aquests nivells considera uns trets que en funció dels descriptors desenvolupats estableix una jerarquitització del nivell assolit pel jugador.

Trets que defineixen els nivells expressats per als jugadors del camp

1. Recursos tècnico-tàctics individuals.
2. Principis i intencions (decisiones tàctico-estratègiques).
3. Adaptació tècnico-tàctica al reglament de joc.
4. Relació de conductes motrius-càlculs espàcio-temporals.
5. Nivell de coordinació en el joc col·lectiu.

Trets que defineixen els nivells expressats per al porter

1. Desplaçaments de preparada.
2. Capacitat de fintar o enganyar amb el cos o amb el desplaçament.
3. Gestoforma d'aturada.
4. Disposició per a l'inici de l'atac (pasada de la pilota) i per a la finalització (llançament).
5. Capacitat de joc en col·laboració amb la defensa.

(Vegeu els quadres 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22).

Desenvolupament de les conductes per nivells. Jugador amb pilota (A)

Nivell 0: nivell d'experimentació

A0. Sense coordinació gestual amb el mòbil. Errors tècnics freqüents. Sense varietat. Utilització dels segments corporals dominants.

B0. Centrat en la protecció de la pilota. Sense sentit de progressió ni de l'orientació cap a la porteria contrària. Desconeixement dels principis d'ampliació i ocupació de l'espai.

C0. Errors reglamentaris molt freqüents.

D0. Accions individuals descontextualitzades en l'espai i en el temps.

E0. Es desprèn de la pilota sense considerar la situació dels companys i adversaris, només per veure's impossibilitat de continuar amb la pilota al seu poder.

Nivell 1: nivell de coneixement dels principis de joc

A1. Falta de varietat tècnico-tàctica. Insistència en l'ús i l'abús del segment corporal dominant.

B1. Protecció de la pilota. Progressió sense oposició propera. Orientació a la porteria (verticalitat-recerca de l'angle de llançament), sense oposició. Desenvolupa bàsicament l'ocupació de l'espai lliure en benefici individual.

C1. Conductes motrius adequades al reglament de joc.

D1. Errors en el càlcul de distàncies, trajectòries i velocitats. Elevat temps de decisió. Falta de continuïtat i d'encaïment d'accions.

E1. Observació de companys i adversaris que li permeten donar continuïtat al joc en situacions en les quals no pot prosseguir el joc amb la pilota.

Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals del joc

A2. Desenvolupa amb correcció tècnico-tàctica els diferents procediments individuals amb la pilota (progressar, superar a l'oponent directe, passar, llançar, etc.).

Conductes Motrius	Conductes		Procediments		Conceptes	Normes
	JCB	JSBETB	JSBENTB	Port.	N. Conceptual	N. Integ. grupal
Nivells	A	B	C	D	E	F
0/ Experimentació						
1/ Coneixement principis de joc						
2/ Desenvolupament procedim. individuals						
3/ Perfeccionam. proced. desenv. col.lect.						
4/ Perfecc. proced. col.lect.						
5/ Integració al sistema de joc						

Quadre 16. Aprox. General escala descriptiva avaluació nivell tàctic/estratègic en esports de cooperació oposició

Escala descriptiva		Adaptació a l'aval. de procediments			
Nivells	0 Experim	1 Princip. joc	2 Desenvol. Procedim. individ.	3 Perf. P ind. Des. P. Col.	4 Perfec. Proced. col.lect.
Trets					
A Recursos Tèc./Tàc. individuals	A0	A1	A2	A3	A4
B Principis i intencions de joc	B0	B1	B2	B3	B4
C Adaptació tèc./tàc. al reglament de joc	C0	C1	C2	C3	C4
D Relació cond. motriu càlculs espàcio-temporals	D0	D1	D2	D3	D4
E Coordinació joc col.lectiu	F0	F1	F2	F3	F4

Quadre 17.

ESCALA DESCRIPTIVA

JUGADOR AMB PILOTA

Nivells	0 Experim.	1 Princip. joc	2 Desenvol. procedim. indiv.	3 Perf. P Ind. Des. P Col.	4 Perfecc. Proced Colec.
Trets					
A Recursos tèc./tác. individuals	Sense coord. mòbil Errors tècnics A0	Sense varietat A1	Correcció tècnica tàctica A2	Perfecció i varietat A3	Item superat nivell 3 A4
B Principis i intencions de joc	Protecció pilota B0	Protecció, progressió i orientació sense oposició Ocupació en benefici individual B1	Desenvolupament principis de joc Ampliació ocupació en benefici individual B2	Solucions individuals amb varietat i èxit B3	Ampliació/ocupació en benefici individual y de companys B4
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc	Errors reglamentaris freqüents C0	Adequació reglamentària C1	Assumpció conducta motriu / reglament de joc C2	Item superat nivell 2 C3	Item superat nivell 2 C4
D Relació Cond.Motrius càlculs espàcio-temporals	Accions fora de context en espai i temps D0	Càlcul erroni de distàncies trajectòries i velocitats D1	Elecció i moment espai-temporal d'intervenció adequats D2	Item superat nivell 2 D3	Item superat nivell 2 D4
E Coordinació joc col.lectiu	Es desprèn de la pilota quan esgota possibilitats reglamentàries E0	Observació de companys i adversaris E1	Accions col.lectives esporàdiques E2	Busca recolzament premeditat amb els companys E3	Situacions privilegiades en benefici dels companys E4

Quadre 18.

B2. Desenvolupa els principis de joc amb o sense l'oposició i utilitzant-escollint la millor gestoforma d'execució. És capaç d'ampliar espais per després desocupar-los en benefici propi.
C2. Perfecta unió entre la conducta motriu i el reglament del joc.
D2. Elecció i moment espàcio-temporal d'intervenció correcte.
E2. Les accions col.lectives es realitzen espontàniament i sense premeditació.

Nivell 3. nivell de perfeccionament dels aspectes individuals i de desenvolupament dels col.lectius

A3. Perfecció i varietat en l'aplicació

dels diferents procediments tècnico-tàctics individuals amb pilota.
B3. És capaç de forçar més les seves aportacions individuals amb la pilota, per millorar el seu joc de superació de l'adversari. Domina el joc d'ampliació i ocupació de l'espai. Èxit en les seves accions individuals.
C3. Item ja superat, nivell 2.
D3. Item ja superat, nivell 2.
E3. Busca el suport premeditat dels seus companys.

Nivell 4: nivell de perfeccionament dels aspectes col.lectius

A4. Item superat en el nivell 3.

B4. Utilitza les situacions d'ampliació

i ocupació en benefici individual o dels companys.

C4. Item ja superat nivell 2.

D4. Item superat nivell 2.

E4. Perfecciona la recerca de situacions privilegiades en benefici dels companys.

Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc

Aplica correctament tots els items i els adapta al sistema de joc utilitzat per l'equip.

Desenvolupament de les conductes motrius per nivells. Jugador sense pilota de l'equip que té la pilota (B)

Nivell: nivell d'experimentació

A0. Desconeixement de les possibilitats d'actuació sense pilota.

B0. En espera estàtic i lluny de la pilota. Prop de la pilota destaca el seu interès exclusiu per la seva possessió. Desconeix els principis d'ampliació i ocupació de l'espai.

C0. Errors reglamentaris freqüents.

D0. Accions individuals descontextualitzades en l'espai i en el temps d'actuació.

E0. Desconeix el concepte d'ajuda al company portador o no de la pilota.

Nivell 1: nivell de coneixement dels principis del joc

A1. Dèficit quant al desenvolupament de procediments individuals tècnico-tàctics de forma intencionada i significativa.

B1. Noció de progressió. Es desplaça i es desmarca sempre cap endavant, quan està lluny del portador de la pilota. Incrementa la seva concepció de l'ocupació de l'espai lliure, en situacions de desmarcatge sense pilota.

C1. Conductes motrius adequades al reglament de joc.

D1. No hi ha sincronització espàcio-temporal en les seves accions de desmarcatge (moment de desmarcatge).

ESCALA DESCRIPTIVA		JUGADOR SENSE PILOTA EQUIP AMB PILOTA			
Nivells	0 Experim.	1 Princip. Joc	2 Desenv. procedim. individ.	3 Perf. P Ind. Des. P. Col.	4 Perfecc. Proced. Col.lec.
Trets					
A Recursos tèc./tác. individuals	Desconeix possibilitats d'actuació sense pilota A0	Falta de varietat i recursos A1	Desenvolupa correctament possibilitats d'intervenció A2	Procediments desenvolupants amb correcció varietat i encaïment A3	Item superat nivell 3 A4
B Principis i intencions de joc	Estàtic lluny de la pilota Centrat en la possessió prop de la pilota B0	Progressió i ocupació amb caràcter individual B1	Orientació respecte de la porteria i pilota Ampliació/ocupació en benefici propi B2	Ampliació/ocupació amb desplaçament en benefici propi i dels companys B3	Ampliació/ocupació espai en benefici propi o de companys mitjançant desplaçam. del cos B4
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc	Errors reglamentaris freqüents C0	Conduïtes motrius adequades al reglament C1	Assumpció perfecta conducta motriu/reglaments de joc C2	Item superat nivell 2 C3	Item superat nivell 2 C4
D Relació Cond. motrius càlculs espàcio-temporals	Accions individuals sense context en espai i temps D0	Sense sincronia espàcio/temporal en el moment de desmarcatge D1	Falta de coordinació espàcio/temporal respecte al portador de la pilota D2	Correcció moment de desmarcatge D3	Correc. moment d'ampl. d'espais tant amb el seu desplaç. com amb l'ajut del cos D4
E Coordinació joc col·lectiu	Desconeix el concepte d'ajuda al company E0	Desmarcatge sense pilota en benefici propi E1	Ajudes esporàdiques sense premeditació E2	Ajuda amb desplaçaments desmarcant-se i ampliant espais E3	Ajudes amb desplaç. i el cos. Continuitat i encaïment d'accions E4

Quadre 19.

E1. Es desmarca per rebre la pilota, però sempre en benefici personal i sense considerar la coordinació amb els altres companys posseïdors o no de la pilota.

Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals del joc

A2. Desenvolupa amb correcció les diverses possibilitats individuals d'actuació.

B2. S'orienta correctament en funció del subspai ocupat i del portador de la pilota. El seu desmarcatge es realitza en totes les direccions, ampliant i ocupant en benefici propi.

C2. Perfecta assumpció conducta motriu-reglament del joc.

D2. La seva acció de desmarcatge no sempre coincideix amb el moment de passada i la possibilitat de rebre en condicions òptimes.

E2. Ajudes esporàdiques en accions circumstancials.

Nivell 3: nivell de perfeccionament dels procediments individuals i desenvolupament dels col·lectius

A3. Desenvolupa amb correcció i varietat les diverses possibilitats individuals d'actuació.

B3. Domina el joc d'ampliació i ocupació en benefici propi. És capaç d'ampliar espais en benefici d'un company, mitjançant el seu desplaçament, tot i que no mitjançant el seu cos.

C3. Item superat, nivell 2.

D3. Càlcul correcte del moment d'intervenció per desmarcar-se. Errors de càlcul espàcio-temporal, en el blocatge de la trajectòria de l'adversari, ampliant espais per a un company.

E3. Desenvolupa perfectament la noció d'ajuda, desmarcant-se per rebre, com també ampliant espais amb el seu desplaçament.

Nivell 4: nivell de perfeccionament dels aspectes col·lectius

A4. Item ja superat en el nivell 3.

B4. És capaç d'utilitzar amb correcció el seu cos per col·laborar en l'ampliació d'espais al portador de la pilota.

C4. Item ja superat nivell 2.

D4. Perfecció en els càlculs òptico-motors moment i gestoformes de l'actuació, en situacions de blocatge. Encadenament continu d'accions d'ampliació i ocupació de l'espai.

E4. Perfecció en l'ampliació d'espais amb el cos (bloqueig) al portador de la pilota (b. directes), com al no portador de la pilota (b. indirectes), amb continuïtat d'accions.

Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc

Aplica amb correcció tots els items i els adapta al sistema de joc que utilitza el seu equip.

Desenvolupament de les conductes motrius per nivells. Jugador sense pilota de l'equip que no té la pilota (C)

Nivell 0: nivell d'experimentació

A0. Desconeix les possibilitats individuals de defensa.

B0. Lluny de la pilota es mostra inoperant. Prop de la pilota tracta de recuperar-la. No considera per res ni l'oponent directe ni el marcatge de la línia de tir (defensa de la seva porteria).

C0. Errors reglamentaris freqüents.

D0. Desconeix la noció de distància

amb l'oponent. Intervencions fora de context espàcio-temporal i generalment tardanes.

E0. Desconeix les possibilitats d'ajuda als companys.

Nivell 1: nivell de coneixement dels principis de joc

A1. Falta de coneixements tècnic-tàctics a nivell de procediments individuals defensius.

B1. És capaç de centrar-se en el marcatge del seu oponent directe, seguint-lo-perseguint-lo per la pista. Conducció de reacció davant les accions que inicia el rival.

C1. Conducció motrius adequades al reglament de joc.

D1. Errors en l'apreciació de la distància respecte de l'oponent.

E1. Sense conductes de col·laboració amb els companys en defensa.

Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals de joc

A2. Desenvolupa amb èxit els procediments individuals de defensa sobre l'oponent amb la pilota (encalçament, desposseïció, control). Errors freqüents en el treball sobre la trajectòria de la línia de passada (dissuasió, intercepció).

B2. Considerable èxit en el compliment dels principis de mantenir la protecció respecte de la línia de porteria (se situa entre oponents directes i la porteria),

com també per recuperar la pilota, sempre que el seu oponent directe sigui el posseïdor. Destaca per les seves accions d'encalçament, desposseïció i control, especialment per la reacció a la iniciativa de l'atacant.

C2. Perfecta assumpció conducta motriu-reglament de joc.

D2. Sense errors en el càlcul espàcio-temporal respecte dels seus oponents directes.

E2. Accions esporàdiques d'ajuda al company defensor del portador de la pilota.

Nivell 3: nivell de perfeccionament dels procediments individuals i desenvolupament de col·lectius

A3. Desenvolupa amb correcció i varietat la totalitat dels procediments individuals sobre l'oponent, com també sobre les trajectòries de la pilota, en línia de passada (dissuasió de recepció, dissuasió de passada, intercepció) com també sobre la línia de llançament (bloqueig).

B3. Perfecciona la seva orientació no només respecte de la porteria i l'oponent, sinó també respecte de la pilota. Encadenament d'intencions, amb conductes d'anticipació (sobre la línia de passada-recepció, sobre l'ocupació de l'espai lliure abans que l'adversari, etc.).

C3. Item superat nivell 2.

D3. Sense errors en el càlcul de distàncies respecte del seu oponent, línia de passada i tir.

E3. Realitza amb encert accions d'ajuda i doblatge.

Nivell 4: nivell de perfeccionament dels procediments col·lectius

A4. Item superat nivell 3.

B4. Item superat nivell 3.

C4. Item superat nivell 2.

D4. Item superat nivell 3.

E4. Realitza amb correcció accions d'ajuda, doblatge i canvi d'oponent.

Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc

Aplica amb correcció tots els items i

ESCALA DESCRIPTIVA		JUGADOR SENSE PILOTA EQUIP SENSE PILOTA			
Nivells	0 Experim.	1 Princip. joc	2 Desenvol. procedim. individ.	3 Perf. P Ind. Des. P. Col.	4 Perfecc. Proced. Collec.
Trets					
A Recursos tèc./tác. individuals	Desconeix possibilitats individuals en defensa A0	Falta de varietat i recursos A1	Encalçament desposseïció i control A2	Perfecció en procediments sobre port. de pilota i sobre traject. de la pil. A3	Item superat nivell 3 A4
B Principis e intencions de joc	Estàtic lluny de la pilota Intent de possessió prop de la pilota B0	Centrat únicament en el marcatge de l'oponent directe B1	Manté la línia oponent/porteria Conducció de reacció davant l'adversari B2	Bona orientació porteria/oponent pilota Conducció d'anticipació B3	Item superat nivell 3 B4
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc	Errors reglamentaris freqüents C0	Conducció motrius adequades al reglament de joc C1	Perfecta assumpció conducta motriu/reglament de joc C2	Item superat nivell 2 C3	Item superat nivell 2 C4
D Relació Cond. Motrius càlculs espàcio-temporals	Intervenció fora de context espàcio-temporal D0	Errors d'apreciació de distància respecte de l'oponent directe D1	Perfecte càlcul d'intervenció en espai i temps respecte al seu oponent directe D2	Correcció càlcul distàncies traject. i velocitats respecte de l'oponent lín. de pass. i lín. de tir D3	Item superat nivell 2 D4
E Coordinació joc col·lectiu	Desconeix possibilitats d'ajuda E0	Sense conductes de col·laboració E1	Accions esporàdiques d'ajuda al defensor del portador de pil. E2	Accions d'ajuda i doblatge defensiu E3	Accions d'ajuda, doblatge i canvi d'oponent E4

Quadre 20.

els adapta al sistema de joc emprat pel seu equip.

Desenvolupament de les conductes motius per nivells: porter (D)

Nivell 0: nivell d'assimilació

A0. No es desplaça buscant la millor situació d'aturada (bisectriu angle de llançament).

B0. Desconeix les diverses opcions de finta o engany a l'adversari amb la pilota.

C0. Reacciona davant del llançament de forma segmentària.

D0. No realitza passades de contraatac a distància mitjana o llarga, amb èxit.

E0. No té sentit col·lectiu del joc.

Nivell 1: nivell de desenvolupament

A1. Desplaçaments seguint la trajectòria de la pilota, pre-aturada, per disminuir l'angle de llançament.

B1. És capaç d'utilitzar el cos (posició) i l'espai (situació) per enganyar l'adversari.

C1. Reacciona davant del llançament de manera segmentària o amb tot el cos, en funció de la distància i la localització d'aquest.

D1. Falta de precisió i potència en les

ESCALA DESCRIPTIVA		PORTER	
Nivells	0 Assimilació	1 Desenvolupament	2 Perfeccionament
Trets			
A Capacitat desplaçament	Sense desplaçament previ a l'aturada A0	Fa desplaçaments previs a l'aturada A1	Item superat nivell 1 A2
B Realitza fintes o enganys previs a l'aturada	Desconeix l'opció de finta o engany davant adversari amb pilota B0	Utilitza el cos (postura) i l'espai (situació) per enganyar a l'adversari B1	Item superat nivell 1 B2
C Actuació en l'aturada	Reacció segmentària davant el llançament C0	Reacció segmentària i/o amb tot el cos davant llançament C1	Anticipació al llançament C2
D Capacitat iniciar atac mitjançant pass. i finalit. mitjançant llançament	No intenta passades de contraatac a mitjana o llarga distància D0	Falta de precisió en passades de mitjana i llarga distància D1	Precisió de passades de mitjana i llarga distància Possibilitats d'èxit en el llançament D2
E Capacitat de joc en col·laboració amb la seva defensa	Desconeix les possibilitats de col·laboració amb els companys de defensa E0	Ni organitza la defensa, ni se situa en funció i col·laboració dels seus companys E1	Coordinació perfecta amb els companys en el repartiment de funcions defensives E2

Quadre 21.

passades de mitjana i llarga distància.
E1. No organitza correctament la defensa. No treballa amb èxit el repartiment de funcions en la cobertura de l'angle de llançament amb els companys.

Nivell 2: nivell de perfeccionament

A2. Item superat nivell 1.

B2. Item superat nivell 1.

C2. Conductes d'anticipació al llançament.

D2. Èxit en les passades de contraatac de distància llarga. Per potència i decisió pot tenir èxit en llançaments directes.

E2. Organitza la defensa i reparteix l'angle de llançament en funció dels companys.

Desenvolupament dels factors conceptuals per nivells (E)

Nivell 0: nivell d'experimentació

Capacitat de conèixer les regles de joc.

Nivell 1: nivell de coneixement dels principis del joc

- Capacitat de conèixer la gestoforma arbitral.
- Coneixement dels principis reguladors del joc en atac i defensa.

Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals del joc

- Capacitat d'observació i anàlisi de les accions tècnico-tàctiques d'un jugador.
- Comprensió i resolució de fulls d'observació que registren les conductes del jugador.

Nivell 3: nivell de perfeccionament de procediments individuals i desenvolupament de procediments col·lectius

- Capacitat de raonar i justificar el perquè de la resposta o solució donada per un jugador.
- Capacitat d'avaluació de la presa de decisions d'un jugador.

Nivell 4: nivell de perfeccionament dels procediments col·lectius

- Capacitat d'observar, reconèixer, avaluar i corregir les accions realitzades de manera col·lectiva, en coordinació, per part de dos o més jugadors.
- Comprensió i resolució de fulls de registre, dissenyats per a l'avaluació de l'equip.

Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc

- Capacitat de direcció d'equip.

- Capacitat de solucionar les diferents fases i situacions de joc plantejades.
- Capacitats de crear variants a utilitzar en el sistema de joc.

Desenvolupament dels factors d'integració social per nivells (F)

Nivell 0: nivell d'experimentació

- Respecte per les regles de joc.
- Regulació del comportament respecte als companys i als adversaris.

Nivell 1: nivell de coneixement dels principis de joc

- Capacitat de respectar i obeir les consignes de l'entrenador.
- Capacitat d'arbitrar i de ser arbitrat. Respecte per la figura arbitral.
- Comprensió de la noció de "joc col·lectiu".

Nivell 2: nivell de desenvolupament dels procediments individuals

- Capacitat de prendre responsabilitats com a jugador, per resoldre problemes plantejats.
- Desenvolupament dels aspectes caracterials: motivació, voluntat, etc.

Nivell 3: nivell de perfeccionament de procediments individuals i desenvolupament de procediments col·lectius

- Capacitat de compartir responsabilitats.
- Voluntat de coordinar les accions individuals amb les dels companys.

Nivell 4: nivell de perfeccionament dels procediments col·lectius

Valoració dels trets definitoris del jugador a nivell col·lectiu a partir de les funcions següents:

- Capacitat de liderat.
- Responsabilitat en tasques d'organització.
- Responsabilitat en tasques de finalització o resolució de les accions de joc.

NIVELLS \ AVALUACIÓ	NIVELL CONCEPTUAL E	NIVELL D'INTEGRACIÓ SOCIAL F
0 EXPERIMENTACIÓ	Reconeix les regles de joc	Respecta les regles de joc. Reconeix les formes d'actuació davant companys i adversaris
1 PRINCIPIS DE JOC	Reconeix la gestoforma arbitral	És capaç d'entendre consignes de l'entrenador. Respecta la figura arbitral. Comprèn la noció de joc col·lectiu
2 DESENVOLUPAMENT PROCEDIMENTS INDIVIDUALS	Identifica i analitza les accions tècnico/tàctiques d'un jugador Comprèn i resol fulls d'observació que registren conduct-indiv.	Prene iniciatives de resolució individual. Es manifesten aspectes caracterials de la seva personalitat. Motivació i voluntat. Sacrifici
3 PERFECCIONAMENT PROC. INDIV. DESENVOLUPAMENT PROC. COL·LECT.	Raona i justifica el perquè d'una acció d'un jugador És capaç d'emetre judicis de valor respecte de la presa de decisions d'un jugador	És capaç de compartir responsabilitats. Voluntat per coordinar les seves accions amb els companys
4 PERFECCIONAMENT PROCEDIMENTS COL·LECTIUS	Observa, reconeix, avalua i corregeix accions de coordinació col·lectiva. Comprèn i resol fulls de registre dissenyats per av. equip	Es defineixen els seus trets i funcions en l'equip. Liderat, organització, finalitzador, atacant, defensor, grau de col·lab.
5 INTEGRACIÓ AL SISTEMA DE JOC	És capaç de dirigir És capaç de solucionar situacions de joc Crea variants de joc	Se sotmet a la disciplina de l'equip. S'involucra i assumeix les tasques encomanades en benefici de l'equip

Quadre 22. Escala descriptiva avaluació conceptual i integ. social

ESCALA DESCRIPTIVA		ADAPTACIÓ A L'AVAL. DE PROCEDIMENTS				
Nivells	0 Experim.	1 Princip. Joc	2 Desenvol. procedim. individ.	3 Perf. P Ind. Des P Col.	4 Perf. P Ind. Des P Col.	4 Perf. P Ind. Des P Col.
Trets						
A Recursos tèc./tác. individuals		Elena Salas	Ares Cuesta	Nuria Ramon		
	A0	A1	A2	A3	A4	
B Principis i intencions de joc			Elena Salas		Nuria Ramon	
	B0	B1	B2	B3	B4	
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc		Elena Salas	Ares Cuesta		Nuria Ramon	
	C0	C1	C2	C3	C4	
D Relació Cond. motrius càlculs espàcio-temporals			Elena Salas	Ares Cuesta	Nuria Ramon	
	D0	D1	D2	D3	D4	
E Coordinació joc col·lectiu				Ares Cuesta	Nuria Ramon	
	F0	F1	F2	F3	F4	

Quadre 23. Jugador amb pilota. Sicoris - Associació Lleidatana d'Handbol, categoria juvenil. Handbol.

ESCALA DESCRIPTIVA		ADAPTACIÓ A L'AVAL. DE PROCEDIMENTS				
Nivells	0 Experim.	1 Princip. Joc	2 Desenvol. procedim. individ.	3 Perf. P Ind. Des P Col.	4 Perf. P Ind. Des P Col.	4 Perf. P Ind. Des P Col.
Trets						
A Recursos tèc./tác. individuals		Elena Salas	Ares Cuesta		Nuria Ramon	
	A0	A1	A2	A3	A4	
B Principis i intencions de joc			Elena Salas		Nuria Ramon	
	B0	B1	B2	B3	B4	
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc		Elena Salas	Ares Cuesta		Nuria Ramon	
	C0	C1	C2	C3	C4	
D Relació Cond. motrius càlculs espàcio-temporals			Elena Salas	Ares Cuesta	Nuria Ramon	
	D0	D1	D2	D3	D4	
E Coordinació joc col·lectiu			Elena Salas	Ares Cuesta	Nuria Ramon	
	F0	F1	F2	F3	F4	

Quadre 24. Jugador sense pilota, equip amb pilota. Sicoris - Associació Lleidatana d'Handbol, categoria juvenil. Handbol.

- Grau i nivell d'assumpció de les funcions atacants i defensives.
- Capacitat de col·laboració i ajuda als companys.

Nivell 5: nivell d'integració al sistema de joc

- Sotmetiment a la disciplina d'equip.
- Grau d'involucració amb les tasques encomanades en el sistema de joc emprat per l'equip.

Com a aplicació pràctica d'un exemple de registre mitjançant escales descriptives vegeu els quadres 23, 24, 25, 26, 27.

Conclusions

Respecte de l'observació de les conductes estratègiques

És possible i altament recomanable tenir a la convergència terminològica entre pràctiques esportives, per tal d'integrar les decisions estratègiques

dels jugadors, independentment de la disciplina esportiva que es practiqui. Això és especialment possible en esports de cooperació-oposició. L'estudi de les conductes motrius (intencionalitat i significació en la presa de decisions), permet observar els aspectes que donen significació pràctica al sistema dels esports de cooperació-oposició. El llistat de conductes estratègiques que es defensa és susceptible de modificacions terminològiques però ens sembla conceptualment operatiu, donat que es valida l'existència de totes les conductes (totes es registren en alguna de les observacions). No hi ha omissió, ni tampoc no es confonen entre si.

L'estudi de les conductes de decisió és recomanable realitzar-lo mitjançant l'observació directa utilitzant mitjans àudio-visuals, donat que hi ha un major control del procés investigador.

En el context dels jocs esportius s'observen amb més facilitat i varietat les conductes de presa de decisions. En el marc de l'esport institucionalitzat,

condicionants com l'especialització en llocs específics, el grau d'automatització i el sotmetiment a un reglament que limita la motricitat del jugador, influeixen en una restricció de la riquesa de les conductes observades.

L'observació de situacions reduïdes de joc permet una anàlisi de l'acció individual en relació al context. En situació de competició institucionalitzada i donada la necessitat de fer un seguiment en la filmació del subjecte analitzat, es perden algunes informacions, derivades de la variabilitat de l'entorn de la situació de joc. Així mateix, en el primer cas hi ha una major participació i responsabilitat individual en la presa de decisions.

La diferenciació en l'anàlisi en funció dels papers estratègics permet una categorització més adequada del subjecte en funció de totes les seves possibilitats d'actuació (en atac i defensa, en possessió o no de la pilota, etc.). Això no és excusa per significar la necessitat de simplificar i operativitzar el procés

ESCALA DESCRIPTIVA		ADAPTACIÓ A L'AVAL. DE PROCEDIMENTS				
Nivells	0	1	2	3	4	
Trets	Experim.	Princip. Joc	Desenvol. procedim. individ.	Perf. P Ind. Des P Col.	Perf. Proced. Col·lectiu	
A Recursos tèc./tác. individuals	A0	A1	Elena Salas A2	Ares Cuesta A3	Nuria Ramon A4	
B Principis i intencions de joc	B0	B1	Elena Salas B2	Ares Cuesta B3	Nuria Ramon B4	
C Adaptació tèc./tác. al reglament de joc	C0	C1	Elena Salas C2	Ares Cuesta C3	Nuria Ramon C4	
D Relació Cond. Motrius càlculs espàcio-temporals	D0	D1	Elena Salas D2	Ares Cuesta D3	Nuria Ramon D4	
E Coordinació joc col·lectiu	F0	F1	F2	Ares Cuesta Nuria Ramon Elena Salas F3	F4	

Quadre 25. Jugador sense pilota, equip sense pilota. Sicoris - Associació Lleidatana d'Handbol, categoria juvenil. Handbol.

de registre utilitzat, donat el nombre d'observadors i el grau d'entrenament requerit per a la seva coordinació en la presa de registres.

Respecte a l'avaluació del nivell tàctic estratègic del jugador

La utilització de models d'Escala Descriptiva (evidentment variables quant al seu disseny) facilita:

- Una anàlisi completa i específica en relació amb les possibilitats d'actuació inscrites en cada una de les situacions que apareixen en el joc (rols).
- La relació de les possibilitats d'actuació amb la totalitat dels paràmetres de l'estructura-funcional (trets pertinents).
- La seva aplicació a jugadors de nivells esportius variables.

El criteri de subjectivitat relativa, utilitzat en la configuració de nivells i descriptors, pensem que enllaça i reivindi-

ca la idea que tot instrument d'avaluació s'ha d'adequar i ser operatiu per a les necessitats de cada un dels educadors-entrenadors que l'apliquin.

Conclusions finals

L'aplicació dels instruments d'observació desenvolupats en el present article es recomana per a aquelles pràctiques esportives caracteritzades per:

- Presència de col·laboració i oposició.
- Participació simultània dels jugadors en espai i temps.

ESCALA DESCRIPTIVA		PORTER	
Nivells	0	1	2
Trets	Assimilació	Desenvolupament	Perfeccionament
A Capacitat desplaçament	A0	Laida Ruiz A1	A2
B Realitza fintes o enganyos previs a l'aturada	B0	Laida Ruiz B1	B2
C Actuació en l'aturada	C0	Laida Ruiz C1	C2
D Capacitat iniciar atac mitjançant passada i finalitzar mitj. llançam.	D0	Laida Ruiz D1	D2
E Capacitat de joc en col·laboració amb la defensa	E0	Laida Ruiz E1	E2

Quadre 26. Sicoris - Associació Lleidatana d'Handbol, categoria juvenil. Handbol.

S'ha de defensar una postura renovadora en la metodologia de l'anàlisi i la investigació que permeti l'obertura de noves vies d'anàlisi més signifi-

Conductes Motrius	Conductes procediments				Conceptes	Normes
	JCB	JSBETB	JSBENTB	Port.	N. Conceptual	N. Integ.
Nivells	A	B	C	D	E	F
0 Experimentació						
1 Coneixement principis de joc Assimilació (porter)						
2 Desenvolupament procediments indiv.	Elena Salas	Ares Cuesta	Elena Salas	Laida Ruiz	Elena Salas	Elena Salas
3 Perfec. proced. indiv. Desenvol. col·lectiu Desenvol. (porter)	Ares Cuesta	Ares Cuesta	Ares Cuesta	Laida Ruiz		
4 Perfeccionam. proced. col·lectius	Nuria Ramon	Nuria Ramon	Nuria Ramon			
5 Integració al sistema de joc Perfeccion. (porter)					Ares Cuesta	Nuria Ramon

Quadre 27. Aproximació general escala descriptiva avaluació nivell tàctic/estratègic en esports de cooperació i oposició

ficatives en el context de la seva lògica interna i conseqüentment amb instruments d'observació diferents respecte d'altres pràctiques esportives. L'avaluació de la creativitat s'ha de realitzar a partir de l'observació i del registre quantitatiu, però amb la necessitat de la interpretació i de l'anàlisi qualitativa de les conductes motrius, perquè la nostra valoració s'assembli a la realitat del joc. Les dades quantitatives no aporten en si mateixes la dimensió total de l'observable en esports de cooperació-oposició.

"La utilització de la cinta mètrica i el cronòmetre no ens poden ajudar en aquest cas" (Brau-Antony, 1989)

Bibliografia

- BLÁZQUEZ, D. *Evaluar en Educación Física*. INDE, Barcelona, 1990.
- BONNET, J.P. *Vers une pédagogie de l'acte moteur*. Vigot, París, 1988.
- BOUCHARD, C.; BRUNELLE, J.; GODBOUT, P. *La préparation d'un champion*. Ed. Pelikan, Quebec, 1973.
- BRAU-ANTONY, S. "La evaluación formativa en Balonmano", *R.E.F.*, núm. 29-30, setembre-desembre, 1973.
- BUTTIFANT, M. y otros "Évaluation des connaissances au bac: deux exemples football et combat", *E.P.S.*, núm. 207, setembre-octubre, 1987.
- CHARLOT, D. i altres "Le memobser et les sports collectifs", *E.P.S.*, núm. 202, novembre-desembre, 1986.
- COLL, C. *Marc curricular per a l'ensenyament obligatori*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986.
- COUPON, H. "Le magnétophone au service de l'entraîneur: rugby", *E.P.S.*, núm 108, 1971.
- CREVOISIER, J. "L'évaluation en sports collectifs: football", *E.P.S.* 189, setembre-octubre, 1984.
- DUFOUR, W. "Las técnicas de observación del comportamiento motor: Fútbol: la observación tratada por ordenador", *R.E.D.*, volum IV, núm. 4, 1990.
- FILIPPI, P.; SERVAIS, D. "Le fiche d'observation: un utile de travail", *E.P.S.*, núm. 210, 1989.
- FRANKS, I. y otros. "Analyzing a Team Spot with the aid of computers", *Canadian Journal of Sport Sciences*, 1987.
- GALLOIS, A. "Basket-ball: un exemple d'évaluation", *E.P.S.*, núm. 138, març-abril, 1984.
- GONZÁLEZ, H.; LUIS-RAVELO, A.; SÁNCHEZ, T. "Evaluación en Educación Física. Una propuesta de observación: las escalas descriptivas", *Curso de actualización científico-Didáctica E. Física*, Las Palmas, 1992.
- GREHAIGNE, J.F. "Football: jeux réduits et 11 contre 11", *E.P.S.*, núm. 208, novembre-desembre, 1987.
- GUILLÉ, R. "Notation en sports collectifs", *E.P.S.*, núm. 200-201, julio-octubre, 1986.
- HERNÁNDEZ, J. *Análisis de la acción de juego en los deportes de equipo. Su aplicación al baloncesto*. Universidad de Barcelona. Tesis Doctoral, 1987.
- HERNÁNDEZ, J. "Factores que determinan la estructura funcional de los deportes de equipo", *Apunts*, volum XXI, núm. 81. Barcelona, març, 1984.
- JIMÉNEZ, F. "Estructuración de los contenidos técnico-tácticos en la formación del jugador", *I Jornadas para entrenadores de Balonmano*, Ingenio, 17-20, juny, 1992.
- LASIERRA, G. "Aproximació a una proposta d'aprenentatge dels elements tàctics individuals en els esports d'equip", *Apunts*, núm. 24, juny, 1991.
- LASIERRA, G. "Anàlisi de la interacció motriu en els esports d'equip. Aplicació dels Universals Ludomotors a l'Handbol", *Apunts*, març, 1993.
- MACCARIO, B. *Théorie et pratique de l'évaluation dans la pédagogie des A.P.S.*, Vigot, París, Segona edició, 1989.
- MAHLO, F. *La acción táctica en el juego*. Ed. Pueblo y Educación. L'Havana, 1981.
- RIERA, J. *Aprendizaje de la técnica y la táctica deportivas*. INDE, Barcelona, 1989.
- ROUZIES, C. "L'évaluation", *E.P.S.*, núm. 199, mayo-junio, 1986.
- SPORTS, CO. *Sports co. en milieu scolaire BAC*, Amicales EPS, 1984.
- VANGIONI, J. "Objectifs pédagogiques et didactique des APS. Évaluation et notation", *E.P.S.*, núm 6, 1989.